

Стаття надійшла до редакції 19.05.2024 р.

Перевірено на плагіат 24.05.2024 р.

унікальність – 92.46%

<https://doi.org/10.17721/StudLing2024.24.17-27>

УДК 811.161

ВЕРБАЛЬНИЙ І НЕВЕРБАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТИ ТЕКСТІВ-ІНТЕРВ'Ю УКРАЇНСЬКОЮ, АНГЛІЙСЬКОЮ ТА НІМЕЦЬКОЮ МОВАМИ

Вероніка Володимирівна Ганєчко, v.ganechko@ukr.net

к. філол. наук, доцент

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Леся Олександрівна Овсієнко, lesichkameta@gmail.com

к. філол. наук, доцент

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

У статті розглядаються лексико-семантичні та синтаксичні аспекти репрезентації лексики невербальних дій відносно вербальної складової у текстах-інтерв'ю українською, англійською та німецькою мовами. Інтерв'ю належить до особливої форми комунікативної взаємодії між співрозмовниками, що широко використовується в журналістиці, соціології, психології з метою збирання або поширення інформації. Окрім вербальної складової тексти-інтерв'ю часто містять у своїй структурі описові конструкції невербальних виявів емоційного стану учасників комунікативної взаємодії та/або ставлення до співрозмовника чи теми дискусії, що виражається через зміни в міміці, жестикуляцію, тон спілкування.

Матеріал друкованих та цифрових періодичних видань демонструє, що тексти-інтерв'ю регулярно фіксують інформацію щодо невербальних дій його учасників. Найчастіше зазначається опис кінесичних та фонаційних виявів комунікантів, а саме усмішки чи сміху. Графічне оформлення невербальних дій не має чітких правил, але зазвичай позначене за допомогою використання відмінного від основного тексту шрифту та/або дужок. Значення в інтерв'ю усмішки чи сміху часто свідчить про щире зацікавлення героя в розмові, підтвердження припущення інтерв'юера, згоду. Вербальне заперечення за умов присутності

© Ганєчко В. В., v.ganechko@ukr.net, Овсієнко Л. О., lesichkameta@gmail.com

Вербальний і невербальний компоненти текстів-інтерв'ю українською, англійською та німецькою мовами (Українською)

усмішки чи сміху не призводить до виникнення комунікативного конфлікту і знімає напругу. Іноді невербальна дія стає єдиною реакцією на запитання, що виконує роль замісника вербального повідомлення.

Проаналізований матеріал дає підстави стверджувати, що зазначення лексики на позначення невербальних дій у складі інтерв'ю українською, англійською та німецькою мовами є усталеною традицією. Це дозволяє читачеві правильно декодувати смисл вербального повідомлення мовця завдяки конкретизації його ілюктивної сили і сприяє формуванню більш цілісного уявлення про героя чи героїню інтерв'ю.

Ключові слова: вербальний компонент, невербальний компонент, текст-інтерв'ю, лексика на позначення невербальних дій, ілюктивна мета висловлення, комунікативна взаємодія, інтерв'юер, комуніканти.

VERBAL AND NONVERBAL COMPONENTS OF INTERVIEW TEXTS IN UKRAINIAN, ENGLISH AND GERMAN

Veronika Volodymyrivna Ganiechko, v.ganechko@ukr.net

PhD, Associate Prof.

Bohdan Khmelnytskyi Cherkasy National University

Lesya Oleksandrivna Ovsienko, lesichkameta@gmail.com

PhD, Associate Prof.

Bohdan Khmelnytskyi Cherkasy National University

This article deals with lexico-semantic and syntactic aspects of the nonverbal actions representation as related to the verbal component of interview texts in Ukrainian, English, and German. The interview is a specific form of communicative interaction between interlocutors, which is widely used in journalism, sociology, and psychology for the purpose of collecting or disseminating information. In addition to the verbal component, interview texts often contain descriptive constructions of nonverbal manifestations of participants' communication: changes in facial expressions, gestures, tone of conversation.

The material from printed and digital periodicals demonstrates that interview texts regularly capture information about the nonverbal actions of its participants. Most often, the description of the communicators' smile or laughter is mentioned. The graphic design of nonverbal manifestations does not follow clear rules, but is usually marked by using a font different from the main text and/or parentheses. The indication of a smile or laughter in an interview often denotes the interviewee's sincere interest in the conversation, confirmation of the interviewer's assumption, or agreement. Verbal objection

accompanied by a smile or laughter does not provoke a communicative conflict and relieves tension. Sometimes a nonverbal action becomes the only response to a question, acting as a substitute for a verbal message.

The analyzed material gives reasons to claim that the use of vocabulary to indicate nonverbal actions as part of an interview in Ukrainian, English and German is an established tradition. It allows the reader to correctly decode the meaning of the speaker's verbal message thanks to the concretization of its illocutionary force and contributes to the formation of a more complete picture of the interviewee.

Key words: *verbal component, nonverbal component, text-interview, vocabulary of nonverbal actions, illocutionary intention of an utterance, communicative interaction, interviewer, communicators.*

Вибір матеріалу статті і векторів дослідження пов'язаний із сучасними напрямками теоретичного мовознавства, що полягають у комплексному вивченні механізмів взаємодії семантики мовних одиниць, їхніх референційних властивостей із виконуваними ними синтаксичними функціями в реченні і тексті, сполучуваності з іншими мовними одиницями, що лишається актуальним завданням загального мовознавства. Різні аспекти такої взаємодії досліджувалися за останні десятиліття в працях із загальної семантики, семантичного і функційного синтаксису (напр., А. Вежбицькою, Ф. С. Бацевичем, Дж. Болінджером, Дж. Лакоффом, Б. Комрі, Ч. Філмором, У. Чейфом та ін.), де ті чи інші проблеми семантики і синтаксису слова та речення вивчалися на різносистемному матеріалі. Лексиці невербальних дій у цьому контексті присвячено багато праць у межах германістичних студій (Т. О. Анохіна, Г. П. Апалат, О. О. Борисов, О. М. Ботвінко, М. В. Дука, Л. І. Белехова, В. В. Ганечко, А. Ш. Джангірова, С. О. Застровська, І. І. Серякова, Л. В. Слощук, М. С. Павлюк, О. А. Янова та ін.), які, проте, не вичерпують проблеми загальнолінгвістичного опису цього класу лексем і не дають достатнього уявлення про його семантико-синтаксичну специфіку.

Мета запропонованої наукової розвідки полягає у визначенні семантико-синтаксичної природи лексики на позначення невербальних дій у текстах-інтерв'ю українською, англійською та німецькою мовами. Завданням дослідження є опис синтаксичних стереотипів репрезентації невербальних дій, що функціонують у складі текстів-інтерв'ю. Для вирішення поставленого завдання при аналізі матеріалу використовувався комплекс апробованих у сучасній дослідницькій практиці методів, який включає методи

контекстуального аналізу, функціонально-семантичної інтерпретації речення, порівняльно-зіставний та описовий.

Слідом за Ф. С. Бацевичем у комунікації ми виокремлюємо вербальні та невербальні компоненти [Бацевич 2004, с. 57]. До вербальних компонентів належать засоби мовного коду, а до невербальних – елементи комунікативного коду немовної природи, що разом із вербальними засобами використовуються для створення, передавання і сприйняття повідомлень.

Лексика на позначення невербальних дій утворює окремий клас одиниць, що представляють комунікативно значущі дії індивідів у міжособистісному спілкуванні: жести, міміку, пози, фонації тощо [Ганечко 2006, с. 12]. Існують різні типології невербальних засобів спілкування. У цій розвідці ми використовуємо класифікацію Ф. С. Бацевича, який поділяє невербальні засоби на акустичні, оптичні, тактильно-кінестезичні, ольфакторні та темпоральні [Бацевич 2004, с. 60]. Невербальні дії значною мірою впливають на декодування змісту висловлення в акті соціальної інтеракції, а в тексті знаходять регулярне вираження здебільшого у межах авторських ремарок, коментарях до прямої мови. Ремарки із зазначенням невербальних дій суб'єкта регулярно зазначаються в художніх прозових текстах, драматичних творах [Ганечко 2006, с. 9], а також у текстах-інтерв'ю періодичних видань.

Звернемося до визначення синтаксичних стереотипів репрезентації невербальних дій, що входять до складу діалогічних подій в інтерв'ю, а також з'ясуємо, якого значення вони набувають в комунікації. **Матеріал** дослідження – тексти-інтерв'ю сучасної друкованої та цифрової періодики, що представляють функціонування лексики невербальних дій в українській, англійській та німецькій мовах. Загалом було проаналізовано близько 100 контекстів вживання лексики на позначення невербальних дій у текстах-інтерв'ю.

При аналізі текстів-інтерв'ю стає очевидним, що інтерв'юер документально фіксує передусім мімічні невербальні прояви свого візаві. У досліджуваному матеріалі фіксуємо більше 60% таких контекстів. Психологи пояснюють це тим природнім фактом, що в повсякденній особистісній взаємодії для виявлення змісту емоційних реакцій співрозмовника в першу чергу ми звертаємо увагу на його обличчя та фіксуємо зміни у спрямуванні погляду, напруженні чи послабленні певних м'язів, особливостях форми губ тощо [Апалат 2003, с. 67; Molcho 2006, S. 51]. Опрацьований матеріал

демонструє, що в авторських ремарках інтерв'ю особливо часто вживається лексика на позначення невербальних дій усмішки та сміху (здебільшого дієслова, напр., укр. *усміхається, сміється, посміхаючись*; англ. *laughs, laughing*; нім. *lacht, lächelnd, lachen*). Такі контексти складають 90 % від усього проаналізованого матеріалу. Натомість у межах прозових та драматичних творів експлікується широкий спектр невербальних дій [Ганєчко 2006, с. 13].

Інтерв'ю – це специфічний вид спілкування, який відрізняється від звичайного, природного діалогу за декількома параметрами [Vommert 2021, с. 34]. По-перше, такий вид комунікації є односпрямованим, тобто один учасник виключно ставить запитання, а інший дає на ці запитання відповіді. По-друге, героєм чи героїнею інтерв'ю завжди є людина особлива, яка має певні досягнення у сфері професійної діяльності, вирізняється значущими аспектами свого способу життя і т. ін., Саме тому її відповіді можуть викликати інтерес з боку безпосереднього адресата задокументованого діалогу – читача періодичного видання, у якому інтерв'ю публікується [Прокопенко 2013, с. 14; Казімова 2018, с. 67].

Вивчаючи особливості текстової організації інтерв'ю стає очевидним, що не усі вони включають авторські ремарки, зокрема такі, що містять дієслова на позначення усмішки чи сміху. Таких контекстів фіксуємо у матеріалі дослідження близько 80 %. Можна припустити, що присутність авторського коментарю у тексті залежить не від самого автора-журналіста, а від того, з ким саме відбувається бесіда [Бідзілі 2007, с. 121]. Безумовно, інтерв'ю політика та співака істотно відрізняються, зокрема в тональності розмови – серйозна в першому випадку та невимушена, розважального характеру в другому. Цілком логічно тоді сприймається регулярне вживання авторських ремарок з дієсловами на позначення усмішки та сміху в інтерв'ю, що висвітлюють новини у сфері культури, спорту, шоу-бізнесу; з акторами, співаками, музикантами, спортсменами. Напр.,

укр. – *Ти потрапила на телебачення ще наприкінці 1990-х. Який це був час для шоу-бізнесу? Так, як показували у фільмах: кокаїн, пачки грошей, вплив на маси?*

– *(Сміється) Ти знаєш, кокаїн і пачки грошей пройшли повз мене. Це величезна ілюзія про пачки грошей і телебачення (Українська правда, 23 квітня 2024).*

Інтерв'ю ж політичних діячів, науковців, різного роду чиновників та урядовців є специфічними за своїм змістом. Метою таких розмов є отримання чітких відповідей на питання стосовно важливих сфер суспільного життя, тому будь-яке зазначення жестової поведінки героїв може створити небажаний для них образ. У наївній свідомості державний службовець, особливо високого рангу, повинен бути стриманим у своїх емоційних проявах, а, отже, і у жестикуляції, щоб справити враження серйозного і висококваліфікованого спеціаліста [Халер 2008, с. 247]. З іншого боку, коли розмова переходить у більш неформальну площину і торкається особистих питань, не пов'язаних з виконуваними обов'язками, то наявність в інтерв'ю ремарок із зазначенням певної невербальної інформації є навіть бажаною, адже це сприяє створенню більш цілісного, зрозумілого та близького читачеві образу людини, яка виконує службові обов'язки. Тому в інтерв'ю, наприклад, з військовослужбовцями чи військовими медиками, які є безпосередніми учасниками сучасної російсько-української війни, фігурує лексика на позначення невербальних дій усмішки чи сміху, незважаючи на загалом серйозну тему розмови. Напр.,

– Чим була Донеччина, якщо не диким полем?

– Коли я починаю розказувати про Донеччину як про козацький край, у мене таке враження, ніби колись я була козаком чи козачкою і поверталася зі своїх походів на коні на Донеччину (*посміхається* – УП) (Українська правда, 14 травня 2024).

Як зазначає П. Екман [Ekman 1964, р. 298], під час інтерв'ю невербальна поведінка може слугувати ілюстрацією, повторенням, доповненням чи запереченням вербальної діяльності. Отже, усмішка та сміх співрозмовника в інтерв'ю допомагають адекватно проінтерпретувати його/її висловлення інтерв'юером (упродовж безпосередньої розмови) та читачем (під час текстового сприйняття).

Текст інтерв'ю має графічні ознаки, що виявляється у застосуванні різних видів шрифту для написання реплік співрозмовника та авторських ремарок. Крім того, ремарки автора, як правило, беруться в дужки. Видається, що подання ремарок в інтерв'ю у дужках є запозиченням саме з жанру драматичного тексту. Говорячи про особливості графічного (орфографічного та пунктуаційного) оформлення таких ремарок, можна зазначити, що вони різняться як від одного друкованого видання до іншого, так і не мають мовноспецифічних особливостей: слова автора зазначаються з великої букви

та з малої, закінчуються крапкою до дужки чи після, можуть мати пояснення *примітка автора* тощо. Все це свідчить на користь того, що до цього часу не вироблені сталі правила стосовно подання ремарок у журналістському друкованому інтерв'ю. Це пояснюється тим фактом, що у вітчизняній публіцистиці, наприклад, жанр інтерв'ю набув широкого розповсюдження лише на початку 80-90-х років минулого сторіччя. У США поширення інтерв'ю відбулося в роки громадянської війни, а в Європі – переважно на початку ХХ століття, зокрема, після Першої світової війни [Халер 2008, с. 121].

Закономірності узгодження репліки героя або героїні в діалогах інтерв'ю з авторським коментарем зумовлені видом мовленнєвого акту, з яким такий коментар можливий. Видається, що ремарки (авторський коментар) в інтерв'ю вживаються лише з репрезентативними мовленнєвими актами (тут і далі використовується класифікація мовленнєвих актів Дж. Серля) відповіді, що уточнюється за допомогою лексики на позначення невербальних дій усмішки чи сміху.

Отже, невербальні дії усмішки та сміху в проаналізованих інтерв'ю українських, англійських та німецьких періодичних видань регулярно супроводжують репрезентативний мовленнєвий акт відповіді, коли мовець, який дає відповіді на запитання інтерв'юера, дійсно зацікавлений змістом запитання, предмет розмови викликає у нього/неї приємні відчуття. Напр.,

укр. *Уяви собі, що я добрий чарівник. Яких чарівних предметів тобі бракує у житті?*

Мабуть, непогано було б мати шапку-невидимку та чарівну паличку (посміхаючись) (Его, №8, серпень, 2004).

англ. *You've just finished filming the Jacket. Which of these would you prefer: the Green Jacket or a jacket potato?*

The jacket potato! (laughs). They're a staple of my diet (Empire, October, 2004)

нім. *Mussten Sie auch die Kampfschreie nachsynchronisieren?*

Teilweise schon. (lacht) (Film, №3, 2004).

Як бачимо, наведення автором особливостей невербальної поведінки співрозмовника дозволяє читачу визначити справжню ілюктивну мету висловлення, декодувати істинний зміст відповіді: погоджується герой чи заперечує, виправляє чи уточнює, а також зрозуміти ступінь достовірності змісту вербального повідомлення.

У проаналізованих інтерв'ю усмішка та сміх вживаються з репрезентативними мовленнєвими актами згоди і ілюструють щире підтвердження мовцем припущень журналіста стосовно його / її професійної діяльності та особистого життя. Пор.,

укр. – *Тобто ви як актриса маєте ваше власне послання глядачеві?*

– *Так. Мені є що сказати. Якась моя позиція, хай скромна, але є... У мене, мабуть, принципів два (сміється)* (Кінотеатр, №4, 2004).

англ. *Now The Farm are back back back, can we expect a styly released greatest hits?*

“Oh, undoubtedly. (Laughs.) It'll probably be advertised on the telly with our full endorsement! (New Musical Express, Week 23, 2004).

нім. *Th. <...> Das legt die Vermutung nahe, dass sich diejenigen, die gerade an der Entscheidungsposition sitzen, gegenseitig einladen und sich die Produktionsgelder zuschieben.*

Castorf. (charmant lächelnd) Die Vetmutung ist richtig (Theaterheute, 8/9 August/September, 2004).

У матеріалі дослідження фіксуємо також приклади супроводження авторськими ремарками із зазначенням невербальних дій репрезентативних актів незгоди та заперечення. Саме усмішка чи сміх з такими висловленнями вказує на те, що мовець реагує на некоректне чи недоречне з його/її погляду запитання хоча і негативно, але при цьому загрози для подальшої комунікації немає, незгода не може стати причиною можливого комунікативного конфлікту і принцип кооперації, що є запорукою подальшого спілкування, не порушується. Пор.,

укр. *Масштабність заходу [Євробачення] не налякала б тебе?*

Ні. Я смілива людина, навіть відважна! (посміхається) (Ego, № 8, серпень, 2004).

англ. *At what age did you have your first gay experience?*

“Ooh. (Coughs.) Well. (Laughs.) I've never really had one, I don't think”(New Musical Express, Week 23, 2004).

нім. *Focus: ... Sind Sie auf alle Ihre Rollen stolz?*

Walken: Ich habe viele Filme gedreht, die niemand sehen will. Ich habe Filme gedreht, die ich noch nicht mal gesehen habe (lacht) (Focus, Nr. 11, 8. März, 2004).

Окрему групу прикладів складають контексти, у яких невербальні компоненти беруть на себе основне змістове навантаження в комунікації і

фактично виступають єдиним носієм ілокутивної мети висловлення. У наведених нижче прикладах лише завдяки усмішці чи сміху читач розуміє, що пропозиційний зміст репліки не відповідає дійсності, слова мовця не слід сприймати буквально, адже невербальні дії їх повністю заперечують:

укр. – *Як ви вийшли на назву?*

А.П.: *Само по собі. Є назви, що народжуються на небесах (сміється)* (Політика і культура, липень, 2004).

англ. *NME: So what are you going to spend it [money] on?*

Vigilante Carlstroem: “(Laughing) Milk and cookies!” (New Musical Express, Week 31, 2004).

нім. *War das eine gute Phase von Queen?*

Nick: Unbedingt <...>

Paul: Wir hören immer Queen, bevor wir auf die Bühne gehen: „Don’t Stop Me Now”. (Es rockt. Ratloses Schweigen in der Runde).

Nick: Das klingt wie die Band von meinem Bruder. (Alle lachen) (Musikexpress, September, 2004).

Отже, використання ремарок з лексикою на позначення невербальних дій усмішки та сміху в інтерв’ю українською, англійською та німецькою мовами сприяє правильній ідентифікації мовленнєвих актів і визначенню ілокутивної мети висловлення.

У тексті-інтерв’ю ремарка, що фіксує невербальні дії усмішки чи сміху, має констатуючий характер і маніфестується переважно парентетично оформленою дієслівною лексемою. Значно рідше (3 % від проаналізованих контекстів) це може бути дієприслівник (в українській), дієприкметник (в англійській та німецькій) або словосполучення (в усіх трьох мовах). Така ремарка здебільшого характеризується постпозитивністю відносно вербальної репліки, яку доповнює, а з формально синтаксичного боку наближається до прикладки, що фіксуємо як в інтерв’ю українською, так і англійською і німецькою.

Можна припустити, що репрезентація усмішки та сміху в інтерв’ю пояснюється, з одного боку, намаганням подати вербальний компонент комунікативної інтеракції в писемному тексті максимально наближеним до її реального перебігу, а, з другого боку, – апроксимацією самого жанру інтерв’ю до бесіди, побутової розмови, відходу від жорстокого дотримання моделі “запитання – відповідь” як інтерв’юером, так і протагоністом інтерв’ю.

Перспективним напрямом дослідження вербальної і невербальної складової текстів-інтерв'ю можна вважати визначення синтаксичних стереотипів репрезентації інших невербальних виявів, що подекуди фігурують у писемному діалогічному мовленні: різного роду фонацій, жестикуляцій, а також тривалої паузації мовця, що несе додаткове смислове навантаження під час комунікативної взаємодії.

Література:

1. Апалат, Г. Структура, семантика і прагматика текстів-інтерв'ю (на матеріалі сучасної англomовної преси). Автореф. дис. канд. філол. наук (Київ, 2003).
2. Бацевич, Ф. *Основи комунікативної лінгвістики : підручник* (Київ: Видавничий центр «Академія», 2004), 342.
3. Ганечко, В. Лексика на позначення паравербальних дій у семантичному і функціональному аспектах. Автореф. дис. канд. філол. наук (Київ, 2006).
4. Прокопенко, А. Інтерв'ю в передвиборчому американському дискурсі: структурно-семантичний та комунікативно-прагматичний аспекти. Автореф. дис. канд. філол. наук (Донецьк, 2013).
5. Бідзілі, Ю, за редакцією. *Словник журналіста: терміни, мас-медіа, постати* (Ужгород: ВАТ Видавництво «Закарпаття», 2007), 224.
6. Халер, М. *Інтерв'ю*, за загал. ред. В. Іванова (Київ, Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2008), 404.
7. Казімова, Ю. До поняття формату жанру інтерв'ю у журналістиці. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»* 2, № 896 (2018): 59-63.
8. Wommert, H. *Interview-Praxis kompakt* (Norderstedt: BoD, 2021), 140.
9. Ekman, P. Body position, facial expression, and verbal behavior during interviews. *Journal of Abnormal and Social Psychology*. №68 (1964): 295-301.
10. Molcho, S. *ABC der Körpersprache* (München: Hugendubel, 2006). 111.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

11. *Кінотеатр* 4 (2004), <https://web.archive.org/web/20150423164329/http://ktm.ukma.edu.ua/>
12. *Політика і культура*. Липень (2004), <https://www.pic.com.ua/>
13. *Українська правда*. 14 травня (2024), <https://www.pravda.com.ua/articles/2024/05/14/7455626/>
14. *Ego*. № 8 (2004).
15. *Empire*. October (2004), <https://www.empireonline.com/>
16. *Film*. № 3 (2004), <https://www.epd-film.de/>
17. *Musikexpress*. September (2004), <https://www.musikexpress.de/>
18. *New Musical Express* 23 (2004), <https://www.nme.com/>
19. *Theaterheute* 8/9 (2004), <https://www.der-theaterverlag.de/theater-heute/>
20. *Focus* 11 (2004), <https://www.focus-magazin.de/>

References:

1. Apalat, H. Struktura, semantyka i prahmatyka tekstiv-interv'yu (na materialy suchasnoyi anhlomovnoyi presy) [Structure, semantics and pragmatics of interview texts (based on the material from modern English-language press)] Avtoref. dys.kand. filol. nauk (Kyiv, 2003). (In Ukr.).
2. Batsevych, F. *Osnovy komunikatyvnoyi linhvistyky: pidruchnyk [Basics of communicative linguistics: a textbook]* (Kyiv: Vydavnychyy tsentr «Akademiya», 2004). 342. (In Ukr.).
3. Ganiechko, V. Leksyka na poznachennya paraverbal'nykh diy u semantychnomu i funktsional'nomu aspektakh [Vocabulary for marking paraverbal actions in semantic and functional aspects] Avtoref. dys.kand. filol. nauk (Kyiv, 2006). (In Ukr.).
4. Prokopenko, A. Interv'yu v peredvyborchomu amerykans'komu dyskursi: nonstructural-semantychnyy ta komunikatyvno-prahmatychnyy aspekty [Interview in pre-election American discourse: structural-semantic and communicative-pragmatic aspects] Avtoref. dys. kand. filol. nauk (Donets'k, 2013). (In Ukr.).
5. Bidzili, Y, za redaktsiyeyu. *Slovnnyk zhurnalista: terminy, mas-media, postati [Journalist's dictionary: terms, mass media, figures]* (Uzhhorod: VAT Vydavnytstvo «Zakarpattya», 2007), 224. (In Ukr.).
6. Khaler, M. *Interv'yu, za zahal. red. V. Ivanova [Interview]* (Kyiv, Akademiya Ukrayins'koyi Presy, Tsentr Vil'noyi Presy, 2008), 404. (In Ukr.).
7. Kazimova, Yu. Do ponyattya formatu zhanru interv'yu u zhurnalistytsi. [To the concept of the format of the interview genre in journalism] *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika"*. 2/896 (2018): 59-63. (In Ukr.).
8. Bommert, H. *Interview-Praxis kompakt [Interview Practice Compact]* (Norderstedt: BoD, 2021). 140. (In Germ.).
9. Ekman, P. Body position, facial expression, and verbal behavior during interviews. *Journal of Abnormal and Social Psychology*. 68 (1964): 295–301.
10. Molcho, S. *ABC der Körpersprache [ABC of Bodylanguage]* (München: Hugendubel, 2006). 111. (In Germ.).
11. *Kinoteatr [Cinema]*. № 4 (2004), <https://web.archive.org/web/20150423164329/http://ktm.ukma.edu.ua/>. (In Ukr.).
12. *Polityka i kul'tura [Politics and Culture]*. Lypen (2004), <https://www.pic.com.ua/>. (In Ukr.).
13. *Ukrayins'ka pravda. [Ukrainian Truth]*. 14 travnya (2024), <https://www.pravda.com.ua/articles/2024/05/14/7455626/>. (In Ukr.).
14. *Ego 8* (2004), (In Ukr.).
15. *Empire*. October (2004), <https://www.empireonline.com/>
16. *Film 3* (2004), <https://www.epd-film.de/>. (In Germ.).
17. *Musikexpress*. September (2004), <https://www.musikexpress.de/>. (In Germ.).
18. *New Musical Express* 23 (2004), <https://www.nme.com/>
19. *Theaterheute [Theater Today]*. 8/9 (2004), <https://www.der-theaterverlag.de/theater-heute/>. (In Germ.).
20. *Focus* 11 (2004), <https://www.focus-magazin.de/>. (In Germ.).